

WIKTOR ŁACH

ZASADY ZESPOLENIA NAUKI Z PRAKTYKĄ ORAZ WPROWADZANIA POSTĘPU ROLNICZEGO

W ciągu ostatnich kilku lat dokonał się korzystny zwrot w dynamice rozwoju rolnictwa. Plony 4 zbóż w latach 1956—1961 w kraju wzrosły z 13,2 do 18,1 q z ha, czyli o 37%, buraków cukrowych z 177 do 275 q z ha, to jest o 55%. Stan pogłowia bydła zwiększył się z 40,9 szt. do 45 szt. na 100 ha, co stanowi 110%¹.

W województwie wrocławskim dynamika wzrostu produkcji rolnej była również szybka. Wydajność 4 podstawowych zbóż z ha wzrosła z 14,7 q z ha do 21,3 q, to jest o ponad 44%, buraków cukrowych z 153 q z ha do 295 q z ha, czyli o 93%. Obsada bydła na 100 ha zwiększyła się o 30% — z 38,5 szt. do 50,2 szt.².

W sektorze socjalistycznym tempo wzrostu produkcji rolnej, mierzone wskaźnikami wzrostu produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz towarowości było w ostatnich latach wyższe niż w gospodarce całkowitej.

Przed rolnictwem stoją coraz trudniejsze i bardziej złożone zadania. W bieżącej pięciolatce (1961—1965) p'anuje się w skali krajowej roczny wzrost produkcji rolnej średnio o 4,4%, w woj. wrocławskim o 5,1%. W warunkach, kiedy rolnictwo osiąga stosunkowo dobre wskaźniki produkcyjne, przy wciąż jeszcze skromnym zaopatrzeniu inwestycyjnym, uzyskanie każdego dalszego kwintala zbóż, dalsze zwiększenie stanu bydła wymagać będzie bardziej wzmożonych wysiłków organizacyjno-produkcyjnych wszystkich rolników. Wysiłki sprowadzające się do uruchamiania istniejących rezerw mogą przynieść pewne rezultaty produkcyjne. Jednak zapewnienie dalszego rozwoju rolnictwa uzależnione jest od wyższych nakładów inwestycyjnych oraz wprowadzania na coraz szerszą skalę nauki do produkcji rolnej.

Można stwierdzić, że wzrastające nakłady inwestycyjne, a z drugiej

---

¹ Komunikat GUS o wykonaniu Narodowego Planu Gospodarczego i o rozwoju gospodarki narodowej w 1961 r. Rocznik Statystyczny 1961 r. str. 195, 198. Mały Rocznik Statystyczny 1961 r., str. 101. Dane GUS dot. wyników spisu rolnego 1961 r. oraz obliczenia własne.

² Główne zadania rolnictwa dolnośląskiego w roku 1962. Wrocław 1962 r., str. 8, 9, 11.

strony zwiększanie się wpływu wyników nauki na praktykę, stają się już obecnie głównymi czynnikami dalszego rozwoju rolnictwa.

Nakłady inwestycyjne na rolnictwo w planie 5-letnim w skali krajowej wzrastają z 13,4% do 15,8% w stosunku do nakładów inwestycyjnych w całej gospodarce narodowej. Oznacza to duże powiększenie nakładów w rolnictwie, wynoszące 83% w porównaniu z ubiegłą pięciolatką³. W woj. wrocławskim wskaźnik inwestycji państwowych na rolnictwo wzrósł o 77%, zaś łącznie z Funduszem Rozwoju Rolnictwa o 141%⁴.

Cechą charakterystyczną inwestycji rolnych jest ich duże rozdrobnienie, szczególnie w sektorze drobnotowarowym i wynikająca stąd mała efektywność. Dlatego też przy ograniczonych nakładach inwestycyjnych na rolnictwo można by uzyskać wyższe efekty produkcyjne i społeczne, gdyby udało się inwestycje te odpowiednio ukierunkować i skoncentrować.

Osiągnięty poziom produkcji, nowa myśl organizatorska i ekonomiczna działaczy i przodujących rolników, wyrażająca się we wprowadzonym postępie rolniczym, oraz znaczna poprawa sytuacji kadrowej — składają się na to, że można zakładać, iż w coraz większym stopniu rozwój rolnictwa będzie zależał od rozwoju nauki i umiejętności wyciągania wniosków z jej osiągnięć. Stąd też korzystny jest fakt, że wzrasta udział pracowników nauki w opracowywaniu planów rozwoju rolnictwa i rozwiązywaniu innych ważnych problemów gospodarczych i społecznych.

Z inicjatywy pracowników nauki opracowuje się w woj. wrocławskim niektóre problemy dotyczące obór wolnowybiegowych, nowych zasad żywienia bydła i trzody chlewnej, mechanizacji rolnictwa, kosztów produkcji, ekonomicznej efektywności specjalizacji, rozwoju kółek rolniczych itp.

Na uwagę zasługują prace magisterskie, w których podejmuje się analizę niektórych aspektów mechanizacji w PGR Kadłub i Piersno (gospodarstw wysoko specjalizujących się, wprowadzających automatyzację procesów produkcyjnych), organizację ośrodków hodowlanych spółdzielni mleczarskich, metody zarządzania przedsiębiorstwami wielkorolnymi i inne.

Coraz więcej pracowników nauki nie ogranicza się do ogólnych wskazań na środki i metody realizacji konkretnych zadań stojących przed rolnictwem. Widzą oni potrzebę ścisłego powiązania się w swej działalności naukowej z bazą produkcyjną, potrzebę wprowadzania do praktyki zdobyczy naukowych. Pragną nadać swym badaniom bardziej kompleksowy charakter, a tym samym wnosić realny wkład w rozwój rolnictwa.

³ Plenum KC PZPR 21—22 czerwiec 1960 r. Książka i Wiedza Warszawa 1960, str. 72.

⁴ Główne zadania rolnictwa dolnośląskiego w roku 1962. Op. cit., str. 23.

Mozna stwierdzić, iż wpływ nauki na rozwój rolnictwa w ogóle, zaś wzrost produkcji w szczególności, przy sprawnie funkcjonującym systemie ściślejszego wiązania nauki z praktyką będzie jeszcze większy.

WDRAŻANIE OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH DO PRODUKCJI

Jedność przodującej praktyki i nauki

Dochodzimy w kraju, zaś na Dolnym Śląsku w szczególności, do takiego etapu, w którym wzrasta zapotrzebowanie społeczne na wyniki badań naukowych, a praktyka rolnicza zaczyna wywierać coraz większy nacisk na naukę, żądając odpowiedzi na wiele pytań stawianych przez życie.

Praktyka, zmierzająca do wzrostu produkcji, uzyskania większych efektów ekonomicznych, nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych, stawia zazwyczaj pod adresem nauki pytania o charakterze użytkowym. Wynika to z tego, że na kierowniczych stanowiskach administracji gospodarczej i w dużych jednostkach produkcyjnych znajduje się wielu ludzi posiadających przygotowanie zawodowe, wielu zdolnych praktyków — organizatorów produkcji. Dlatego też oczekują oni od nauki takich rozwiązań, które dają się zastosować w konkretnych warunkach, bezpośrednio w gospodarstwie rolnym, które przynosiłyby odpowiednie efekty produkcyjne i społeczne.

Coraz więcej placówek i jednostek gospodarczych oraz społecznych przed podjęciem ważniejszych decyzji lub posunięć zwraca się do nauki o współudział w ich opracowaniu. Stąd też pracownicy nauki nie mogą nie poznawać głębiej potrzeb praktyki z dziedziny swej specjalności. Idzie bowiem o to, aby pomagali w rozwiązywaniu problemów rozwoju rolnictwa zarówno bieżących, jak i perspektywicznych.

Nauka, która nie ogranicza się do wykładu „suchej” teorii, lecz pragnie przygotować kadry specjalistów do praktycznej działalności, nauczyć rozwiązywania konkretnych problemów, zwraca się do produkcji z pytaniami niezbędnymi w pracy dydaktycznej i teoretycznej. Tak więc najprostszą formą wzajemnego związku nauki i produkcji jest stawianie pytań i udzielanie odpowiedzi.

Wyrazem wyższej formy związku nauki z produkcją i odwrotnie jest przedstawianie koncepcji postępu w różnych dziedzinach. Poprawa sytuacji w rolnictwie stworzyła możliwość badań nad sprawami koncentracji i specjalizacji w rolnictwie, modernizacji i wprowadzania nowych zasad technologicznych. Tworzone na tutejszym terenie przyczółki eksperymentalne w państwowych gospodarstwach rolnych, w których zaczęto wprowadzać postęp techniczny, wyłoniły wiele problemów do naukowego opracowania. Powstające nowe organizmy gospodarcze w postaci ośrodków

rolnych kółek rolniczych, ośrodków hodowlanych spółdzielni mleczarskich, rozwijające się spółdzielnie produkcyjne i inne, zawierają wiele nowych koncepcji stanowiących bogate źródło materiałów do naukowego opracowania. Także niektórzy rolnicy-nowatorzy dochodzą w praktycznej działalności do ciekawych rozwiązań. Można stwierdzić, że praktyka produkcyjna wprowadza sporo nowych koncepcji w zakresie postępu rolniczego.

Rozwijająca się nauka przedstawia przodującej praktyce nowe koncepcje. Pracownicy nauki nie mogą godzić się na to, aby ich wyniki badań, ich nowe koncepcje zalegały szafy, nie były przyjmowane, po odpowiednim sprawdzeniu, do masowej produkcji.

Tak jak nie może być monopolu na naukę, tak też nie ma i nie może być monopolu na koncepcje postępu, które wysuwa tak nauka, jak i praktyka. Rozwój koncepcji postępu rolniczego uwarunkowany jest rozwojem nauki i produkcji. W tym mieści się główna treść jedności przodującej nauki i praktyki.

Doświadczenia w skali półtechnicznej warunkiem wprowadzenia do masowej produkcji nowych koncepcji i wyników uzyskiwanych w mikroskali

Przyczyniając się do rozwiązywania bieżących problemów, nauka nie może nie wyprzedzać aktualnego poziomu rolnictwa. W przeciwnym bowiem razie nie mogłaby stwarzać podstaw dalszego wzrostu i rozwoju rolnictwa.

Trudno byłoby uznać za wyprzedzające aktualny stan rozwoju rolnictwa te koncepcje, które nie przeszły wszystkich stopni badań i doświadczeń, których nie można zastosować w określonych warunkach w masowej produkcji. Nawet najbardziej rewelacyjne wyniki badań laboratoryjnych, lub na specjalnych poletkach doświadczalnych w mikroskali, przed wejściem do masowej produkcji muszą być sprawdzone i dostosowane do konkretnych warunków produkcyjnych. Wyłączając niektóre zagadnienia o mniejszym ciężarze gatunkowym, musimy sobie zdawać sprawę z tego, że przestawienie produkcji w oparciu o nie sprawdzone koncepcje, o półprodukt naukowy, byłoby zbyt ryzykowne i na to w naszych warunkach nie możemy sobie pozwolić. Przyniosłoby to duże szkody nauce. Dlatego też konieczna jest próba życia, sprawdzenie nowej koncepcji w skali półtechnicznej. Właśnie półtechnika stanowi pośrednie ogniwo (w którym nieraz prowadzi się wiele dodatkowych żmudnych badań) między mikroskalą a produkcją masową.

Doświadczenie w skali półtechnicznej w rolnictwie niezbędne jest bardziej niż w przemyśle, albowiem rzeczywistość, w której wypada stosować

teorie, jest w rolnictwie znacznie bardziej różnorodna i złożona. W rolnictwie nie tak łatwo, jak w przemyśle, przewidzieć wpływ jakiegoś środka lub metody na wzrost produkcji.

Przedstawiając nową koncepcję, nowy problem, autor powinien sprawdzić ją w szerszej skali półtechnicznej. Nie można jednak ograniczać się tylko do przedstawienia problemu. Oddając swój problem do sprawdzenia w skali półtechnicznej, należałoby przedstawić wyniki badań w mikroskali, opracować odpowiedni instruktaż, a nawet pilotować swój problem.

Wyniki uzyskane przy sprawdzaniu na skalę półtechniczną są bardzo istotne w procesie poznawczym. Szczególnie ważna jest ocena efektywności ekonomicznej i przydatności wprowadzenia nowych rozwiązań na skalę masową. W oparciu o przeprowadzone doświadczenia w skali półtechnicznej można opracować z udziałem autora instrukcję i zalecenia dla masowej produkcji.

Jednak i na tym szczeblu rola badacza nie powinna się kończyć. Mogą bowiem ujawnić się nie wykryte dotychczas zjawiska. Stąd w okresie przechodzenia wyników do masowej produkcji nieodzowna jest bezpośrednia opieka badacza. Pozytywne wyniki we wszystkich trzech etapach (mikroskala, skala półtechniczna, masowa produkcja) tworzą podstawę do uogólnień teoretycznych. Nie oznacza to bynajmniej, aby autor nie mógł informować o wynikach uzyskiwanych na poszczególnych etapach prac badawczych.

Pod adresem zakładu sprawdzającego wyniki w skali półtechnicznej zwraca się także z zapytaniami, bądź z ważniejszymi problemami przodująca praktyka, wprowadzająca nowe rozwiązania produkcyjne. O ile uzasadnienia naukowe autora-praktyka mogą być niepełne, to jednak jego koncepcja powinna być w skali półtechnicznej przebadana i sprawdzona z całą wnikliwością. Uzyskane pozytywne wyniki mogą być wprowadzane do masowej produkcji z udziałem autora-praktyka i przedstawiciela zakładu zajmującego się badaniem w skali półtechnicznej.

Punkty oparcia dla nauki i przodującej praktyki — platforma ścisłej więzi nauki z produkcją

Nie można się zgodzić z tezą, że nauka jest przejawem naturalnej potrzeby ludzi, poznawania swego otoczenia i siebie⁵. „Jeżeli w społeczeństwie — podkreślił F. Engels — występuje zapotrzebowanie na technikę, to posuwa ona bardziej naprzód naukę niż dziesiątki uniwersytetów”⁶.

⁵ Powyższa teza wysuwana przez prof. Zonna spotkała się z krytyką na łamach „Nowego Rolnictwa”, nr 1, 1962 r.

⁶ Podane za: *Kratkij Filosofskij Słowar*. Moskwa 1951, str. 318.

Nauki stosowane, do których zalicza się także nauki rolnicze, powinny bazować na odpowiednich punktach — gospodarstwach. K. Kautsky integralnie łączył historię nauki rolniczej z historią rozwoju punktów oparcia dla nauki „Przekształcenie się rolnictwa w naukę znalazło dobitny wyraz w historii szkolnictwa rolniczego, zwłaszcza szkół wyższych, i to nie tylko w zakresie treści materiału naukowego: nawet sama historia rolniczych zakładów naukowych świadczy dobitnie o postępach nauki agronomii”⁷.

Praktyka wykazuje, że w ogólnym systemie wprowadzania postępu rolniczego główne ogniwo stanowią państwowe gospodarstwa rolne, spółdzielnie produkcyjne i ośrodki rolne oraz hodowlane. Ich powierzchnia produkcyjna, wyposażenie techniczne, stopień koncentracji środków produkcji, obsada kadrowa i system zarządzania, predestynują je do pionierskiej roli w systemie zespolenia nauki z praktyką oraz wprowadzania postępu rolniczego.

Nie wszystkie gospodarstwa socjalistyczne (taka potrzeba nie istnieje) powinny spełniać rolę swego rodzaju poligonów doświadczalnych, punktów oparcia dla nauki. W tej chwili rolę obiektów, w których można prowadzić badania w skali półtechnicznej, a nawet przechodzić do produkcji masowej, stanowią zakłady naukowo-doświadczalne instytutów naukowych i rolnicze zakłady doświadczalne, będące w gestii administracji państwowej, niektóre gospodarstwa socjalistyczne i inne przodujące warsztaty rolne.

Punkty oparcia, stanowiące ogniwo wiążące pracowników praktyki rolniczej z nauką, w których przeprowadza się konfrontację nauki z życiem, powstają w wielu krajach, podobnie jak u nas, na bazie dużych gospodarstw rolnych.

Tylko częściowo można zgodzić się z tezą, że: „nie znaleźliśmy dotąd dobrej formy przekazywania wyników badań naukowych szerokiej praktyce rolniczej”⁸.

Trzeba wyraźnie stwierdzić, że dotychczas nie stworzyliśmy odpowiedniego systemu wdrażania nauki do praktyki. Istniejące punkty oparcia, zajmujące się sprawdzaniem nowych koncepcji i wcielaniem ich w życie, stanowią pewien element systemu, który należałoby stworzyć z uwzględnieniem specyficznych warunków różnych regionów kraju. Dopiero

---

⁷ K. Kautsky: *Kwestia agrarna*. Książka i Wiedza 1958, str. 77. Warto przypomnieć, że pierwsze akademie rolnicze w Celle (1802 r.), w Möglin (1804 r.) organizowane były na wsi w oparciu o duże gospodarstwa wzorowe. Jedynie w ten sposób można było obok wykładu „suchej” teorii udzielać uczniom niezbędnych wskazówek praktycznych co do jej stosowania.

⁸ „Nowe Rolnictwo”, nr 3, 1962, str. 6.

w systemie powinno się poszukiwać odpowiednich form przekazywania wyników badań praktyce rolniczej.

Popularyzacja zdobyczy nauki i osiągnięć produkcyjnych — ważnym czynnikiem rozwoju rolnictwa

Zdobycze nauki, skonfrontowane w praktyce, powinny być coraz szybciej i w różnych formach popularyzowane⁹.

Doświadczenia wykazują, że rolnik chętnie korzysta z porad agronoma, z nowości rolniczych, zwłaszcza w gospodarstwach wielkotowarowych, i wprowadza je w życie, jeżeli są konkretne, jeżeli mogą przyczynić się do rozwoju warsztatu rolnego. Dlatego też wydaje się wskazane szersze udostępnianie producentom zdobyczy nauki. Ważniejsze problemy opracowane do końca, wydane w formie prac naukowych uwzględniających konkretne warunki produkcyjne, znajdują odbiorców. Należyce prowadzona propaganda i szkolenie rolnicze stanowią pomost między teorią a praktyką.

Istotną rolę w systemie wdrażania naukowych osiągnięć i postępu rolniczego mogą odegrać prace popularno-naukowe, pisane prostym i przystępnym językiem. Popularno-naukowa, a nawet popularyzatorska forma, nie zawsze doceniana przez pracowników, nie obniża bynajmniej walorów opracowań naukowych. Możemy stwierdzić, że rolnicy chętnie przyjmują wiedzę podaną w tej formie.

Wyższą formą popularyzacji osiągnięć nauki wśród rolników jest opracowywanie zaleceń praktycznych, instruktażu itp. W tym przypadku nauka bierze na siebie większą odpowiedzialność za skuteczność zalecanych nowych rozwiązań.

Wydaje się wskazane zwrócenie większej uwagi na szersze informowanie przez praktykę o osiągniętych wynikach produkcyjnych, a w szczególności o sposobach i metodach, przy pomocy których uzyskano dobre wyniki. Ciekawostka — informacja powinna zejść na dalszy plan w regionalnych pismach i czasopismach rolniczych i innych. Dobrze by było, aby główną pozycję zajęła popularyzacja, rzeczowe propagowanie nowych rozwiązań w rolnictwie, podane w takiej formie, aby rolnicy mogli je skutecznie wykorzystywać, wprowadzać do produkcji.

* * *

Bardzo ważna rola w systemie wdrażania naukowych osiągnięć i postępu rolniczego do produkcji przypada wyższym i średnim szkołom rolniczym.

⁹ W NRF specjalnie do tego celu została powołana odrębna organizacja: Kuratorium Postępu Technicznego w Rolnictwie.

Wyższą Szkołę Rolniczą we Wrocławiu opuszcza corocznie 322 absolwentów, technika rolnicze 358. Z przykrością trzeba skonstatować, że absolwenci szkół rolniczych nie tylko nie są w szerokim stopniu pionierami postępu rolniczego, lecz nie zawsze znają aktualną sytuację w rolnictwie tutejszego regionu. Wprowadzając zmiany w praktykach produkcyjnych i stażach pracy, ściślej wiążąc nauczających z rolnictwem oraz wprowadzając do nauczania demonstracje najnowszych zdobyczy i aktualizując programy, można także w tej dziedzinie osiągnąć znaczną poprawę.

DOLNOŚLĄSKIE DOŚWIADCZENIA W DZIEDZINIE ZESPALANIA NAUKI ROLNICZEJ Z PRAKTYKĄ

W chwili obecnej Wrocławskie posiada pewne doświadczenie w zakresie zespalandia nauki z praktyką, koordynowania prac naukowo-badawczych oraz ukierunkowania placówek naukowych pod kątem aktualnych i perspektywicznych potrzeb rolnictwa.

Pod koniec 1960 r. powołano we Wrocławiu Zespół Koordynacyjny do spraw Współdziałania Nauki z Praktyką. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele WSR, instytutów naukowo-badawczych, organizacji i instytucji rolniczych oraz instancji partyjnej.

W pierwszej fazie pracy zespół zapoznał się z planami prac naukowych wszystkich katedr WSR i rolniczych instytutów naukowo-badawczych. Z planów naukowych katedr WSR: Wydziału Rolniczego, Zootechnicznego i Melioracji Rolnych oraz IUNG, IHAR, ZZD Czechnica oraz Ośrodka Hodowli Zarodowej w Szczytnej Śl. wybrano 21 tematów (3,4% wszystkich przedstawionych) jako aktualnie przydatnych praktyce.

Przyjmując tematy dotyczące mechanizacji rolnictwa za 100, aż 25% uznano jako szczególnie przydatne gospodarce rolnej. Z dotyczących chowu i żywienia zwierząt gospodarskich wybrano 14% oraz hodowli bydła ponad 14%.

Zespół wysunął pod adresem poszczególnych katedr i placówek naukowych 27 problemów mających bardzo ważne znaczenie dla rolnictwa tutejszego rejonu i dla rozwoju nauki rolniczej w ogóle. Do najistotniejszych można zaliczyć postulat opracowania kilku modeli specjalizujących się dużych gospodarstw rolnych, uwzględniających kompleksową mechanizację i nową organizację pracy: nowych zmianowań w związku z rozwojem chemizacji rolnictwa; z punktu widzenia degradacji gleb: badania efektywności przeznaczania buraków cukrowych dla trzody chlewnej, skarmianych automatowym systemem; wprowadzenia w budownictwie rozwiązań stosownie do nowych zasad technologicznych itp.

Niektóre z wysuniętych problemów wymagają zespołowych opracowań przez kilka katedr. Pracownikom i placówkom podejmującym ważne dla rolnictwa problemy w miarę możliwości stwarzane będą sprzyjające warunki badań, gdyż na wyniki praktyka oczekuje z dużym zainteresowaniem.

W tej sytuacji, oprócz koordynacji poziomej i problemowej w zakresie współdziałania nauki i praktyki, wprowadzania postępu rolniczego, istotną rolę spełnia koordynacja pionowa poszczególnych komórek naukowych i gospodarczych. Utworzony w WSR Ośrodek Postępu Technicznego w Rolnictwie zajmuje się synchronizacją prac naukowo-badawczych poszczególnych katedr uczelnianych oraz prac zleconych do wykonania uczelni przez instytucje gospodarcze i inne. Jednocześnie pośredniczy on w przekazywaniu praktyce wyników badań uzyskiwanych przez uczelnie.

Pracownicy zajmujący się profesjonalnie nauką i dydaktyką nie zawsze posiadają tyle możliwości i czasu, aby skutecznie wprowadzać postęp rolniczy bezpośrednio do produkcji. Dlatego też powołano przy PWRN specjalną placówkę pod nazwą Wojewódzki Ośrodek Upowszechniania Postępu Rolniczego, którego głównym zadaniem jest wszechstronne wdrażanie postępu rolniczego, ze specjalnym uwzględnieniem gospodarki wielkotowarowej.

Instytucjonalne zabezpieczenie zespolenia nauki z praktyką stało się możliwe w rezultacie utworzenia szerokiej sieci punktów oparcia, w postaci specjalistycznych gospodarstw rolnych. Na ogólną liczbę 56 PGR modernizujących całe gospodarstwa lub poszczególne działy w skali krajowej, w województwie wrocławskim istnieje 34 tego typu gospodarstw państwowych. Wiele z nich wzbudza duże zainteresowanie pracowników nauki i praktyków.

Możemy stwierdzić, że wśród licznych pracowników nauki i szeroki rzesz praktyków ugruntowuje się coraz głębiej przekonanie konieczności ścisłego współdziałania nauki z praktyką. Wielu kierowników jednostek gospodarczych i innych działaczy za punkt ambicji zawodowych stawia sprawę wprowadzania nowych rozwiązań, gospodarowania według lepszych, wyższych zasad.

FUNKCJONALNE I PROBLEMOWE POWIĄZANIE WOJEWÓDZKIEGO OŚRODKA UPOWSZECHNIANIA POSTĘPU ROLNICZEGO Z PLACÓWKAMI NAUKOWO-BADAWCZYMI I PRODUKCYJNYMI

Zapotrzebowanie rolnictwa na opracowania naukowe szczególnie użyteczne praktyce, jak np. systemu produkcji sadzeniaków w rejonach zamkniętych, nawożenia i uprawy oraz ochrony roślin; produkcji zwierzęcej, weterynarii, mechanizacji rolnictwa, melioracji itp., w miarę rozwoju rolnictwa szybko wzrasta. Są to problemy wykraczające poza

ramy działalności uczelni. Wobec tego wyłania się problem organizacyjnego zabezpieczenia wdrażania postępu rolniczego do produkcji.

Słuszna jest teza, że rozwój gospodarki socjalistycznej w naszym rolnictwie (szczególnie na ziemiach zachodnich i północnych) będzie się dokonywał poprzez rozbudowę i umacnianie gospodarstw państwowych. A zatem zachodzi potrzeba urządzania dużych specjalistycznych gospodarstw rolnych na zasadach naukowych w oparciu o osiągalny poziom techniki.

Nowe, wyższe wymagania, nowe problemy stawiane przed nauką nie mogą nie przewartościowywać starych, często chałupniczych metod pracy niektórych placówek naukowych i organizacji rolniczych.

Z całą jaskrawością wyłania się potrzeba koordynacji i funkcjonalnego powiązania działalności placówek, instytucji i organizacji odpowiedzialnych za rozwój rolnictwa.

Wspomniany wyżej Zespół Koordynacyjny do spraw Współdziałania Nauki z Praktyką jest wyrazem zacieśniania współdziałania nauki i praktyki, koordynacji badań naukowych i ich ukierunkowania. Jednak jako ciało społeczne nie jest w stanie (i to nie stanowi treści jego działania) organizacyjnie zabezpieczać wprowadzania nauki do praktyki.

Doświadczenie wykazało, że należy powołać odpowiednią placówkę, która stanowiłaby pomost między teorią a praktyką, która by organizacyjnie zabezpieczała wprowadzanie postępu rolniczego oraz sama rozwiązywała niektóre problemy organizacyjno-urzędzeniowe, techniczne, ekonomiczne i inne.

Uchwałą Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu z początkiem 1962 r. powołany został Wojewódzki Ośrodek Upowszechniania Postępu Rolniczego. Takie usytuowanie ośrodka, że nadzór merytoryczny nad nim sprawuje PWRN, zaś programowy Zespół Koordynacyjny do spraw Współdziałania Nauki z Praktyką, jest korzystne tak ze względów organizacyjno-kompetencyjnych, jak również programowych. Ośrodek spełnia w jakiejś mierze lukę, która istniała na styku nauki i praktyki rozumianej w szerokim słowa znaczeniu.

Bazę działania ośrodka w zakresie wprowadzania postępu rolniczego stanowią modelowe i modernizujące się obiekty państwowych gospodarstw rolnych, spółdzielni produkcyjnych oraz ośrodki rolne kółek rolniczych, ośrodki hodowlane spółdzielni mleczarskich, gospodarstwa szkół rolniczych i inne specjalistyczne gospodarstwa rolne.

Punkty oparcia ośrodka można rozpatrywać w dwóch aspektach. Pierwsze — to obiekty zorganizowane według nowych zasad, urządzające po nowemu pewne działy produkcji, ewentualnie wprowadzające istotne zmiany technologiczne w procesie produkcji. Odpowiadające tym wymagom gospodarstwa państwowe liczą obecnie 34 jednostki. W zasadzie

wszystkie (38) istniejące ośrodki rolne kółek rolniczych, ośrodki hodowlane spółdzielczości mleczarskiej (22) i inne można traktować jako punkty oparcia, gdyż były one urządzone według nowych zasad.

Drugie — to pozostałe gospodarstwa wielkotowarowe państwowe i zespołowe. Są to potencjalne punkty oparcia w szerokim słowa znaczeniu, które w miarę rozwoju będą przejmować zdobycze nauki, jak również przyczyniać się do rozwoju nauki rolniczej w procesie produkcyjnym.

Ważna rola w rozwoju postępu rolniczego przypada placówkom naukowo-doświadczalnym podległym PWRN. Jest to Rejonowy Zakład Doświadczalny i Wojewódzka Stacja Oceny Odmian. Ośrodek koordynuje pod względem tematycznym działalność tych placówek. Odpowiednio ukierunkowane działanie instytucji i przedsiębiorstw o charakterze naukowo-badawczym i usługowym podległych Wydziałowi Rolnictwa i Leśnictwa WRN może wnieść poważny wkład w rozwijanie i rozszerzanie postępu rolniczego. Dlatego też sprawowanie nadzoru przez Ośrodek nad Stacją Chemiczno-Rolniczą, Wojewódzkim Zakładem Unasieniania Zwierząt, Stacją Kwarantanny i Ochrony Roślin, Wojewódzkim Inspektoratem Kontroli Materiału Siewnego, Wojewódzką Stacją Oceny Zwierząt ma nadać badaniom i usługom prowadzonym przez te instytucje (w zasadzie utylitarnym) w pewnym stopniu charakter naukowy. Chodzi o to, aby w swej działalności stosowały metody naukowe, nie tylko w badaniach, ale także we wdrażaniu nowych rozwiązań. Nie znaczy to bynajmniej, że metody te powinny być złożone. Na odwrót, powinny być jak najbardziej proste i jak najbardziej zrozumiałe.

Wymienione wyżej stacje, instytucje i przedsiębiorstwa mają wielu doświadczonych pracowników o długoletnim stażu pracy oraz odpowiednio szeroką bazę działania. Przyjęcie właściwej metody pracy, przejęcie swej działalności treścią naukową, włączanie się szerokim frontem do rozwiązywania wiodących problemów w dziedzinie postępu rolniczego, przede wszystkim w obiektach uznanych jako punkty oparcia, warunkuje prawidłowy rozwój i spełnianie roli, jakie mają one do odegrania w systemie wdrażania nauki do produkcji i rozwoju rolnictwa.

W procesie wdrażania postępu rolniczego Ośrodek zamierza współpracować ściśle z instytutami i placówkami naukowo-badawczymi i doświadczalnymi nie podlegającymi PWRN. Placówki naukowe IUNG, IHAR, zootechniczne zakłady naukowo-doświadczalne i inne rozwiązujące konkretne problemy rolnicze tutejszego regionu oraz wnoszące wkład do teorii w ogóle, ze zrozumieniem podejmą współdziałanie z Ośrodkiem stwarzającym możliwości wprowadzania zdobyczy nauki do produkcji na szerszą skalę.

Główne problemy dotyczące kierunkowych działań oraz sprawy natury zasadniczej uzgadniane będą w ramach Zespołu Koordynacyjnego do

spraw Współdziałania Nauki z Praktyką. Natomiast bieżąca problematyka rozwiązywana będzie na roboczo, z należyтым zrozumieniem wynikającym z dobrze pojętych wspólnych spraw.

Zadania istniejącego w WSR Ośrodka Rozwoju Postępu Technicznego w Rolnictwie zostały sformułowane w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z dnia 5. VI. 1961 r. Zasady współpracy WOUPR z powyższym Ośrodkiem wynikają z charakteru tej placówki. W praktycznej działalności współpraca ta zostanie ściślej sprecyzowana.

Ważną rolę we wprowadzaniu postępu rolniczego w PGR może spełniać Biuro Projektów Organizacji Gospodarstw Rolnych. Dzięki ściślej współpracy z Ośrodkiem opracowywane plany urządzeniowe gospodarstw rolnych mogą nabrać nowych treści. Główną treścią działania BPOGR powinno być szerokie wdrażanie najnowszych zdobyczy nauki do urządzanych gospodarstw, wprowadzanie specjalizacji w sposób zorganizowany, tworzenie modelowych gospodarstw rolnych, poszukiwanie takich sposobów gospodarowania, które by dawały maksymalne efekty ekonomiczne, przy możliwych do zastosowania nakładach inwestycyjnych.

Współpraca z Ośrodkiem może przyczynić się do przewartościowania metod pracy powyższej placówki.

Jasne jest, że wprowadzając postęp do produkcji rolnej, Ośrodek nie może ograniczyć się jedynie do wykorzystywania osiągnięć placówek naukowych tutejszego regionu.

ZASADY DZIAŁANIA WOJEWÓDZKIEGO OŚRODKA UPOWSZECHNIANIA POSTĘPU ROLNICZEGO

Ostatnie lata przynoszą wiele doświadczeń oraz zmianę roli poszczególnych czynników ekonomicznych warunkujących wzrost produkcji rolnej. Do produkcji rolnej wprowadza się szereg nowych stymulatorów rozwoju rolnictwa oraz przeznacza większą masę środków pochodzenia przemysłowego w postaci ciągników, maszyn rolniczych, urządzeń mechanicznych itp., środków chemicznych i innych. Korzystna struktura agrarna regionu dolnośląskiego, duży udział sektora socjalistycznego (około $\frac{1}{4}$ powierzchni ogólnej województwa), intensywny rozwój tego sektora determinuje szereg modeli w systemie organizacji produkcji i pracy w rolnictwie. Wyrazem tego jest koncentracja ziemi w gospodarstwach państwowych, wprowadzanie specjalizacji i urządzenie modelowych gospodarstw socjalistycznych oraz organizowanie specjalistycznych ośrodków rolnych przez kółka rolnicze i spółdzielczość mleczarską.

Wdrażanie postępu rolniczego w pierwszym okresie (lata 1960—1961) odbywało się przy bezpośrednim udziale aktywu społecznego i gospodarczego, a wprowadzali go szeregowi praktycy, korzystając z pomocy niektórych pracowników nauki.

Wzrastające zapotrzebowanie praktyki na nowe rozwiązania, konieczność śledzenia i oceny efektów postępu rolniczego, wyłoniło potrzebę instytucjonalnego zabezpieczenia zespolenia nauki z praktyką i wdrażania na szerszą skalę postępu rolniczego.

Wprowadzanie nowego nie może być forsowane wbrew logice oraz możliwościom kadrowym danego obiektu. Wytypowanie obiektu do urzędzenia według nowych zasad jest wyróżnieniem kierownictwa i zespołu pracujących tam ludzi. Na takie wyróżnienie trzeba zasłużyć. Dlatego też wprowadzanie postępu nie może dokonywać się pod naciskiem administracyjnym. Główną metodą powinno być przekonywanie, propaganda, szkolenie oraz zapoznawanie z nowymi rozwiązaniami w praktyce. Życie wyeliminuje stare, nieracjonalne zasady gospodarowania.

We wprowadzaniu postępu rolniczego nie można ograniczyć się do ogólnych zaleceń i wskazań co należy robić. Na Ośrodek i instytucje oraz placówki ściśle współdziałające w zakresie postępu rolniczego spada obowiązek wskazywania, jak robić w konkretnych warunkach przyrodniczych i ekonomicznych. Główną rolę w tym wypadku muszą odgrywać pracownicy Ośrodka. Jednocześnie Ośrodek będzie stwarzał autorom możliwość pilotowania nowych rozwiązań wprowadzanych do produkcji.

Ośrodek zajmuje się gromadzeniem doświadczeń produkcyjnych gospodarstw wprowadzających nowe rozwiązania i innych, aby wykształtować jasny pogląd na każdą gałąź tej różnorodnej dziedziny, jaką stanowi rolnictwo. Prowadząc analizy ekonomiczne, można określić uzyskiwane efekty w różnych wariantach wytwarzania, przy różnych rozwiązaniach, poszukując tym samym najbardziej racjonalnych rozwiązań. W tym celu prowadzone są obserwacje ekonomiczne, stanowiące podstawę do opracowania i wprowadzania zasad rachunku ekonomicznego, przede wszystkim w gospodarstwach modelowych.

Wielu ekonomistom i innym traktującym modernizację poszczególnych obiektów lub działów produkcji z punktu widzenia szybkich rewelacji finansowych, traktujących postęp rolniczy w jego doświadczalnej fazie w sposób uproszczony, trzeba wyjaśnić, że istnieją istotne różnice między rachunkiem ekonomicznym w przedsiębiorstwie przemysłowym a rolnym, między przemysłem a rolnictwem i wreszcie między okresem urzędzenia i rozruchu a normalną produkcją w okrzepłej jednostce gospodarczej.

Zakład przemysłowy zwykle kupuje środki produkcji i sprzedaje wszystkie swoje produkty. Inaczej jest w gospodarstwie rolnym, gdzie kupuje się tylko część środków produkcji, zaś część produkuje samo gospodarstwo. Płacę roboczą uiszcza się częściowo w pieniądzu, częściowo w naturze. Odpowiednio do tego tylko część produktów dostarczana jest na rynek, część przetwarzana i spożywana w samym gospodarstwie.

W rolnictwie nie można tak łatwo jak w przemyśle przewidzieć wpływu jakiegoś środka lub metody produkcji, często z przyczyn niezależnych od producenta. Ze względu na cykl produkcyjny, specyfikę warsztatu rolnego i innych czynników przyrodniczych i ekonomicznych, na wyraźne i wszechstronne ujawnienie się wpływu nowych rozwiązań trzeba cierpliwie poczekać. Wszystko to wyłania konieczność prowadzenia ścisłej i prawidłowej rachunkowości, która powinna uwzględniać najistotniejsze szczegóły i czynić zadość wymaganiom nie tylko handlu, lecz i nauki.

Osiągnięcia w zakresie nowych rozwiązań i wyniki analiz ekonomicznych Ośrodek będzie popularyzował w różnych dostępnych formach (publikacje, opracowania własne, wydawnictwa itp.) oraz posługiwał się demonstracją jako najbardziej skuteczną i zrozumiałą formą dla rolników, studentów i uczniów szkół rolniczych.

Ośrodek składa się z dwóch pracowni: 1) organizacyjno-urzędniczej oraz 2) ekonomicznej. Celem działania Ośrodka, a tym samym obu pracowni, jest zespalanie nauki z praktyką, wprowadzanie postępu rolniczego do produkcji, jak również ocena efektów ekonomicznych.

Istniejące przy Ośrodku Kolegium Naukowo-Techniczne stanowi odpowiednią platformę poszerzania działania w zakresie wprowadzania postępu rolniczego przez ludzi spoza Ośrodka. Kolegium reprezentujące pracowników administracji rolnej, przedstawicieli nauki, organizacji społecznych i praktyki produkcyjnej zajmuje się oceną nowatorskich projektów, oceną planów naukowo-badawczych jednostek podległych PWRN, oceną opracowań do druku i innych problemów przedstawionych przez Kierownika Ośrodka, względnie zleconych przez Kierownika Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa.

*

*

*

Kierowanie procesem produkcyjnym w rolnictwie wymaga nie tylko ogólnych zaleceń, wyczucia specyfiki, różnorodnych przyczyn i skutków, ale bardzo precyzyjnych wskazówek. Powszechnie wiadomo, że rolnictwo krajów wysoko rozwiniętych, jak USA i inne, otrzymuje od naukowców bardzo konkretne zalecenia „często w typie receptury skalkulowanej i na zmienność, a zarazem zmieniające się w miarę coraz większego wglądu w procesy biologiczne i coraz większego doboru środków oddziaływania na te procesy”¹⁰. Podobne w treści metody pracy należałoby stopniowo wprowadzać także u nas.

¹⁰ „Nowe Rolnictwo”, nr 1, 1962, str. 39.